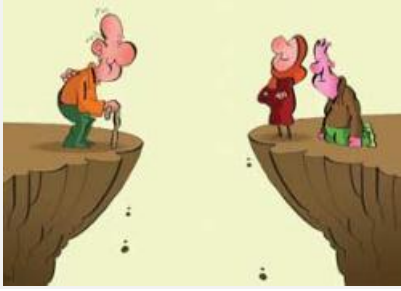

شکاف نسل‌ها به دلیل بی‌توجهی به ارزش‌ها

موضوع شکاف نسل‌ها بویژه در چند سال اخیر به یکی از دغدغه‌های مهم مردم و مسئولان تبدیل شده است...

جام جم آنلاین: موضوع شکاف نسل‌ها بویژه در چند سال اخیر به یکی از دغدغه‌های مهم مردم و مسئولان تبدیل شده است، به طوری که هفته یا ماهی نیست که در همایش‌ها و نشست‌هایی که درباره هویت فرهنگی جوانان امروز برگزار می‌شود، شکاف نسل‌ها و خطر دور شدن نسل امروز از مهم‌ترین ارزش‌های فرهنگی و دینی مطرح نشود.

مانند گذشته، آن مثال قدیمی &#171؛ با لباس سفید به خانه بخت برو و با لباس سفید بیرون بیاید؛ مصداق ندارد و برای نسل امروز بیشتر به یک شوخی تبدیل شده است و کمتر از آن تعهدات لوطی‌منشانه نشانی می‌بینیم. وقتی صحبت از جهان‌پهلوان تختی به میان می‌آید، بسیاری از ما او را اسطوره‌ای تکرارناپذیر در تاریخ می‌دانیم و مربوط به ایامی دور! این نگرش ابزاری به زندگی باعث شده است فرزندان و نسل جدید نیز این ارزش‌ها را مربوط به گذشته‌ای بدانند که به تاریخ پیوسته است. وقتی پدر و پسر را هنگام صحبت کردن باهم می‌بینیم گویا قرن‌ها باهم فاصله دارند. شکافی که با ایجاد ارزش‌های کاذب در زندگی بین اعضای خانواده بویژه بزرگ‌ترها و کوچک‌ترها ایجاد شده است، واقعیتی است که نمی‌توان انکار کرد. این موارد حاکی از آن است که شکاف بین نسل امروزی با نسل اول انقلاب و نسل‌های گذشته بحرانی است که بر جامعه سایه گسترده است.

افزایش آمار کودک‌آزاری در دو سال اخیر و افزایش آمار طلاق نشان از آن دارد که نسل کنونی در تعهد به زندگی و پایبند بودن به آداب و رسوم و ارزش‌ها شباهت چندانی با نسل‌های گذشته ندارد و در بسیاری از موارد تقابل دو نسل آنقدر زیاد می‌شود که تحمل همدیگر را هم ندارند. در گزارش تحلیلی سازمان ثبت‌احوال درباره ازدواج و طلاق در استان تهران در سال گذشته، رشد طلاق در سال 90 نسبت به سال 89، 3/4 درصد بوده است. بنا بر این گزارش، از هر سه ازدواج در سال گذشته یک مورد به طلاق منجر شده است. این آمارها نشان می‌دهد تعهدات، دغدغه‌ها و نیازهای نسل امروز با نسل گذشته تفاوت‌های بسیاری دارد و جوانان امروز آنچنان که شاید، نصیحت بزرگ‌ترهای خود را جدی نمی‌گیرند.

نتیجه آن سست شدن بنیان خانواده‌ای می‌شود که هنوز چندصباحی از تشکیل‌شدنش نگذشته است. سفره‌های قدیمی و برو بیاهای خانه‌های بزرگ با حیاط‌های باصفا و باغچه‌هایی که پدربزرگ‌ها را باید در آن پیدا می‌کرد بیشتر به خاطره تبدیل شده است. شاید یکی از علت‌هایی که بین نسل کنونی و نسل قدیم فاصله ایجاد کرده است همین تفاوت در زندگی و نوع دیدگاه به آن است، دیدگاهی که زمین تا آسمان با گذشته فرق کرده است. دغدغه‌ها متفاوت و نیازها و فرهنگ زندگی هم کاملاً دگرگون شده است. مهم‌ترین پیامدی که این تفاوت نسل‌ها بر جامعه گذاشته، از بین‌رفتن درک متقابل بین والدین و فرزندان است.

یاد ایامی...

دکتر آناهیتا خدابخشی‌کولایی، روان‌شناس، عضو هیات علمی دانشگاه علوم بهزیستی و مدرس دانشگاه شهید بهشتی درباره ارتباط ارزش‌ها و شکاف نسل‌ها می‌گوید: شکاف نسل‌ها موضوعی است که محدود به سال‌های اخیر نیست و در 30 سال گذشته با رشد فناوری این شکاف بین نسل‌ها بیشتر شده است. در کنار این عامل تغییر در ارزش‌ها که قبلاً در چارچوب صداقت بود از جامعه رخت بر بسته است. این تغییر در ارزش‌ها که قبلاً در قالب کمک به یکدیگر بود در کنار سایر ارزش‌ها و هنجارها در آداب و رسومی که ما را به سمت فردگرایی سوق داده، ادغام شده است. به طوری که در بسیاری از موارد قضاوت درباره انسان‌ها از روی نوع لباس، زندگی، طرز صحبت کردن، پول و سایر مواردی سنجیده می‌شود که در قدیم به هیچ‌وجه به‌عنوان ارزش محسوب نمی‌شد. این عوامل در کنار عنصر زمان باعث شده است بتدریج بین نسل قدیم و جوان با توجه به تفاوت در نیازها و دغدغه‌های زندگی شکاف عمیقی ایجاد شود.

وی یکی از مهم‌ترین عواملی که این شکاف را تشدید می‌کند، سوء استفاده از ارزش‌ها و وسیله قرار دادن آن برای رسیدن به اهداف و منافع دیگر می‌داند و تأکید می‌کند: متأسفانه نبود باورپذیری درباره برخی ارزش‌های ملی و فرهنگی و جدی‌نگرفتن آن در جامعه توسط بزرگ‌ترها باعث شده است نوجوانان و جوانان علاقه خود را به آن ارزش‌ها از دست بدهند، چراکه تفاوت بین حرف تا عمل را در رفتار و گفتار بزرگ‌ترهای خود می‌بینند. مسلماً نمی‌توان به آنچه گفته می‌شود عمل نکرد و انتظار داشت فرزندان ما نیز آن را باور و به آن عمل کنند.

وی بهترین راهکار برای نزدیک شدن نسل‌ها به یکدیگر را استفاده از زبان مشترک و آشنایی با نیازهای دو نسل می‌داند و تأکید می‌کند: برای این کار باید محدودیت‌هایی برای استفاده نوجوانان از وسایل الکترونیکی مانند تلفن همراه و رایانه ایجاد کرد و پدران و مادران نیز به همین صورت ارتباطات خود را با اعضای خانواده بیشتر کنند به طوری که والدین و فرزندان بیشتر از دغدغه‌ها و توقعات یکدیگر اطلاع پیدا کنند و ارتباط و تماس آنها با هم بیشتر شود.

اما این کار به معنای اعمال فشار بر فرزندان نیست، چراکه ضرورت داشتن اعتدال در روابط با نسل جدید از سوی والدین می‌تواند تحمل‌پذیری طرفین را نسبت به هم زیاد کند.

نکته: نبود باورپذیری درباره برخی از ارزش‌های ملی و فرهنگی و جدی‌نگرفتن آن در جامعه توسط بزرگ‌ترها باعث شده است نوجوانان و جوانان علاقه خود را به آن ارزش‌ها از دست بدهند

خدابخشی با بیان این‌که به هیچ‌وجه نباید از تکنولوژی ترسید، می‌گوید: آشنایی بزرگ‌ترها با تکنولوژی‌های جدید می‌تواند تا حد زیادی آنها را در برقراری ارتباط با جوانان امروز از طریق زبانی مشترک یاری کند. از سوی دیگر، برداشت‌هایی صمیمانه درباره نظرات مختلف نسل جدید در محیط خانواده و مطلق برخورد نکردن یا سیاه و سفید دانستن موضوعات، اعتماد اعضای خانواده را به هم بیشتر کرده و بسترهای مناسبی را برای پرکردن اختلاف عقیده‌ای بین نسل‌های متفاوت فراهم خواهد کرد.

تلاشی همگانی

محتوای موضوعاتی که در خانواده بحث می‌شود نباید درباره پول، مادیات، مدل لباس و موضوعات سطحی باشد، چراکه این رفتارها بتدریج بر فرزندان اثر کرده و آنان را از ارزش‌های انسانی دور خواهد کرد، اما رفتارهای انسانی مانند نودوستی و کمک به یکدیگر کمک خواهد کرد تا افراد مختلف در جامعه در سطوح مختلف سنی به همدیگر نزدیک شوند و افراد جامعه از طریق ارزش‌های مشترک افتراقات و اختلافات را کنار بگذارند، همچنین تکرار گفتارها و رفتارهایی بدون عمل باعث خواهد شد در نسل جوان نوعی بدبینی نسبت به بزرگ‌ترها و پس از آن نسبت به جامعه ایجاد شود، اما نهادهای آموزشی هم به همین ترتیب باید باورپذیری ارزش‌ها را برای نسل جوان مطرح کنند و از شرط‌پذیری ارزش‌ها بپرهیزند. چراکه شرط‌پذیرکردن ارزش‌ها باعث خواهد شد منافع فردی در آن دخیل شود و بتدریج نه تنها شکاف بین نسل‌ها را بیشتر می‌کند، بلکه شالوده جامعه را نیز بر هم خواهد زد.

دکتر خدابخشی در این زمینه معتقد است: شایسته است به جای مطرح کردن موضوعاتی که سطحی و متعلق به روزمرگی‌های زندگی است، تفکر و تحلیل را در ذهن جوان ایجاد کرد تا از این طریق با نیازها و دغدغه‌های نسل قدیم آشنا شده و از سوی دیگر حرمت آنان را نیز نگه دارد.

یک تیر و چند نشان

نکته مهم در این موضوع ضرورت انجام عملی ارزش‌های ما در ذهن جوانان به صورت باور است. شکی نیست که مطرح کردن این موارد مهم و تاثیرگذار است، ولی آنچه فاصله نسل امروز را با والدین خود زیاد کرده است، نبود درک متقابل و تکرار گفته‌هایی است که بزرگان خانواده و موسفیدان بسیاری از موارد خود از انجام آن اکراه دارند. اگر می‌خواهیم نسل جوان با نسل گذشته پیوندی ناگسستنی داشته باشد و از ارزش‌های ملی و دینی ما فاصله نگیرد ابتدا باید سر به گریبان خویش فرو ببریم و ببینیم چه مقدار برای رفع این شکاف تلاش کرده‌ایم.

سفارشات بزرگان دین نیز در این زمینه قابل تامل است. حضرت علی(ع) به پدران درخصوص فرزندان سفارش می‌کنند: #171؛ لا تقسرو اولادکم علی آدابکم، فانهم مخلوقون لزمان غیر زمانکم؛ (فرزندان خود را مجبور نسازید حتما آداب و رسوم زمان شما یا پدران‌تان را فراگیرند، بلکه شرایط زمان را باید در نظر گرفت). بنابراین در نظر گرفتن مقتضیات زمانی و ارزش نهادن به نظرات فرزندان می‌تواند فاصله نسل‌ها را کم کرده و فضای مناسبی برای ایجاد یک گفتمان مشترک فراهم کند.

بی‌شک نمی‌توان جلوی رشد تکنولوژی را گرفت و از سوی دیگر، روابط عاطفی و تفاهمی را نیز بین اعضای خانواده‌ها نمی‌توان به فراموشی سپرد. برای این منظور شاید اگر تعادل در رفتارها و گفتارها برقرار باشد و ارزش نهادن به سنت‌ها از یک سو و درک نیازها و ارتباطات امروز از سوی دیگر صورت گیرد و درصدد حذف یکدیگر نباشند، بتوانیم بتدریج این دیدگاه‌ها را به هم نزدیک کنیم.

در هر حال در جامعه افراد مختلف با نیازها و فرهنگ‌های متفاوت وجود دارند و این موضوع اجتناب‌ناپذیر است. حال اگر این افراد دارای سنین مختلف و متعلق به دو دوره با شرایط محیطی و نیازهای متفاوت باشند وضعیت پیچیده‌تر خواهد شد، اما آنچه غبار زمان رنگ کهنگی به آن نمی‌دهد ارزش‌هاست؛ ارزش‌های دینی و ملی که می‌تواند نسل‌ها را به هم پیوند دهد.

شکی نیست مشکلات اقتصادی و روزمرگی، استرس‌های ناشی از نبود امنیت روانی و شغلی از عواملی است که این روزها همگی با آن دست به گریبان هستیم و این موارد بیشتر جوان امروزی را از حال و هوا و فضای قدیمی‌ترها دور می‌کند، اما با توجه بیشتر به نیازهای جوان امروزی و نه طرد کامل وی و دیدگاه‌هایش می‌توانیم ارزش‌های دینی و ملی و جایگاه جوان متعلق به نسل امروز یا همان نسل سومی‌ها را در جامعه حفظ کنیم و از سوی دیگر شکاف بین نسل‌ها را نیز کاهش دهیم.

سیدعلیرضا بهشتی / جام جم